

ADVIES
VAN 31 AUGUSTUS 2022
OVER DE GEWESTELIJKE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENING
INZAKE HEMELWATER

INHOUD

I. SITUERING	1
II. ALGEMENE BEOORDELING	2
III. TOEPASSINGSGEBIED	3
IV. VERPLICHTE PLAATSING VAN EEN HEMELWATERPUT	5
V. VERPLICHTE PLAATSING VAN EEN INFILTRATIE- OF BUFFERVOORZIENING.....	7
VI. COLLECTIEVE VOORZIENINGEN	9
VII. AFWIJKINGEN	10
VIII. PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENINGEN.....	10

I. SITUERING

1. SARO ontving op 18 juli 2022 een adviesvraag van minister Zuhair Demir over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater en tot opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juli 2013 houdende vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater.

Met voorliggend advies, goedgekeurd door de raad op 31 augustus 2022, komt de raad tegemoet aan de vooropgestelde adviestermijn van zestig dagen.

2. De Vlaamse Regering stelt een nieuw ontwerp van gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwater vast omdat de huidige regelgeving van 2013 onvoldoende rekening houdt met de klimaatevoluties, waardoor hevige piekregenval en langere periodes van droogte vaker voorkomen. Bovendien leidt de hoge verhardingsgraad van 16% in Vlaanderen tot een snelle afvoer van water.¹
3. De doelstelling van voorliggend besluit is dat iedereen, zowel particulieren en overheden, maximaal water ter plaatse houdt zodat droogteperiodes kunnen overbrugd worden en de impact van verhardingen op overstromingen kunnen teruggedrongen worden. Het voorliggend besluit wil hier concreet invulling aan geven door in te zetten op volgende aspecten:
 - het maximaal gebruik van regenwater - waar dit omwille van kwaliteitsredenen mogelijk is - door in te zetten op voldoende opvang, maximaal hergebruik en het verruimen van de toepassing ervan bij verbouwingen;
 - het opheffen van het kunstmatig onderscheid tussen verhardingen op particulier en openbaar domein;
 - het nadrukkelijk de mogelijkheid bieden om op alle vlakken voor het regenwaterbeheer tot gezamenlijke oplossingen te komen;
 - het optrekken van de veiligheidsnormeringen naar de huidige neerslagkarakteristieken, waarbij de normeringen een antwoord bieden aan zowel piekdebieten als aan droogte.²
4. De Vlaamse Regering geeft in het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 aan te willen investeren in een robuust watersysteem: *'We strijden tegen waterschaarste en -overlast. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid: iedereen moet op zijn niveau waar mogelijk de nodige maatregelen nemen om hemelwater meer te bufferen, gebruiken en infiltreren dan af te voeren, om water zo efficiënt mogelijk te gebruiken en om de waterkringloop zoveel mogelijk te sluiten.'*³ Het Vlaams Regeerakkoord stelt ook: *'We stimuleren gebruik van hemelwater en hergebruik van afvalwater en werken waar nodig drempels weg die dit gebruik bemoeilijken.'*⁴ Deze principes worden ook

¹ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 1

² Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 2

³ Vlaams Regeerakkoord, pag. 162

⁴ Vlaams Regeerakkoord, pag. 163

onderschreven en vertaald in de Blue Deal.

II. ALGEMENE BEOORDELING

5. Invulling integraal waterbeleid. De raad erkent de verdiensten van de huidige hemelwaterverordening voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. Gezien de toename van de impact van weersextremen door de huidige klimaatevoluties - zowel extreme regenval als langdurige droogteperiodes - in combinatie met de hoge verhardingsgraad van Vlaanderen, onderschrijft de raad de noodzaak aan een grondige aanscherping van het huidige bronbeleid. De raad vindt het positief dat daarbij verder invulling wordt gegeven aan de leidende principes *'vasthouden, bergen en pas in laatste instantie afvoeren van water'* van het integraal waterbeleid.
6. Voorliggend besluit. De raad kan de algemene uitgangspunten en de verstrengingen op het vlak van het toepassingsgebied, hergebruik, infiltratie, buffering enz. in grote mate ondersteunen. De raad benadrukt dat voorliggend besluit wel verder aangepast moet worden in functie van meer duidelijkheid en transparantie, o.a. wat betreft het toepassingsgebied en diverse begrippen. Tevens dringt de raad aan op de opmaak van een volwaardige handleiding (cf. technisch achtergronddocument GSV Hemelwater) bij voorliggend besluit. De raad wijst tot slot op het belang van een (verdere) sensibilisatie inzake de vertraagde afvoer van hemelwater, de correcte aanleg en het onderhoud van hemelwatervoorzieningen, de toepassing van retentiedaken enz. en ondersteuning van zowel particulieren, bouwprofessionelen als vergunningverlenende overheden bij de toepassing van voorliggend besluit.

De raad formuleert volgende strategische bemerkingen bij voorliggend besluit:

- De raad ondersteunt de keuze om het toepassingsgebied van de verordening hemelwater uit te breiden naar verbouwingen en om de ondergrens van 40m² oppervlakte-eenheid te schrappen. De raad vraagt te verduidelijken waarom voor verbouwingen en uitbreidingen een aanpassing van zowel het afval- als het hemelwatertracé als voorwaarde wordt gehanteerd. De raad kan akkoord gaan met een uitbreiding van het toepassingsgebied naar het openbaar domein mits het behoud van een duidelijke link met de Code van goede praktijk voor rioleringsystemen.⁵ De raad vraagt een verduidelijking van de begrippen *'verbouwen'* en *'uitbreiden'* (zie deel III).
- De raad onderschrijft de mogelijkheden van hemelwaterputten - om droogteperiodes te overbruggen en in functie van het maximaal hergebruik van hemelwater - en erkent dat dit potentieel in de huidige hemelwaterverordening onderbenut blijft. De raad ondersteunt dan ook de beslissing om maximaal in te zetten op het ter plaatse houden van hemelwater door het verruimen van het toepassingsgebied van de verplichte plaatsing van één of meerdere hemelwaterputten, het opleggen van voldoende opvang en maximaal hergebruik. De raad vindt het positief dat met voorliggend besluit een grotere mogelijkheid wordt geboden m.b.t. retentiedaken, maar heeft een aantal vragen over de toepassing ervan conform voorliggend besluit (zie deel IV).
- De raad kan de verstrengingen op het vlak van infiltratie ondersteunen; het is positief dat daarbij ook sterker wordt ingezet op het *'win-back principe'*. De raad wijst er wel op dat de beschikbare ruimte voor infiltratie op kleine, individuele stedelijke kavels vaak zeer/te beperkt is om te infiltreren. De raad is voorstander van de toepassing van bovengrondse, groene infiltratievoorzieningen, maar acht een (verdere) sensibilisering en ondersteuning bij de toepassing en het onderhoud van deze systemen noodzakelijk. De raad vraagt te verduidelijken in welke gevallen infiltratie technisch niet mogelijk is en op welke manier dit kan aangetoond worden. De raad vindt het een gemiste kans dat voorliggend besluit niet voorziet in de mogelijkheid tot aanleg van een gecombineerd systeem van infiltratie en

⁵ <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/publicaties/code-goede-praktijk-rioleringsystemen>

buffering met vertraagde afvoer (zie deel V).

- De raad kan het uitgangspunt dat optimale oplossingen kunnen groeien uit een samenwerking over de grenzen heen of tussen publieke en private actoren ondersteunen, maar vraagt de mogelijkheden van voorliggend besluit op dat vlak verder te verduidelijken (zie deel VI).
- De raad formuleert diverse bemerkingen bij de voorziene afwijkingmogelijkheden. De raad vindt het een tekortkoming van voorliggend besluit dat een afwijkingmogelijkheid ontbreekt voor niet-vergunningsplichtige- en meldingsplichtige handelingen. De raad acht de opmaak van een handleiding die kan dienen ter ondersteuning van de vergunningverlenende overheid, de adviserende overheid, bouwprofessionelen en initiatiefnemers noodzakelijk (zie deel VII).
- De raad stelt vast dat voorliggend besluit voorziet dat provincieraden en gemeenteraden eventueel bestaande provinciale en gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen binnen vierentwintig maanden vanaf de datum van de inwerkingtreding van dit besluit in overeenstemming dienen te brengen met de voorschriften van het besluit (zie deel VIII).

III. TOEPASSINGSGBIED

7. Uitbreidingen toepassingsgebied. Het voorliggend besluit is van toepassing op het bouwen, herbouwen, uitbreiden (met werken aan de afwatering) of verbouwen (met werken aan de afwatering) van overdekte constructies en op het aanleggen, heraanleggen of uitbreiden van verhardingen. De ondergrens van 40m² oppervlakte-eenheid uit de huidige verordening wordt geschrapt waardoor voorliggend besluit van toepassing is op de vermelde handelingen, ongeacht de grootte van de nieuwe oppervlakte. Het toepassingsgebied wordt tevens uitgebreid met het verbouwen (met werken aan de afwatering) van bestaande overdekte constructies. De raad meent dat met deze uitbreidingen van het toepassingsgebied aandacht zal gaan naar het waterbeheer van een brede range aan projecten; door het toepassingsgebied van de verordening uit te breiden met verbouwingen wordt er bovendien verder ingezet op het 'win-backprincipe'. De raad kan deze beslissingen dan ook ondersteunen.
8. Werken aan de afwatering. Wat betreft uitbreidingen en verbouwingen van overdekte constructies is voorliggend besluit enkel van toepassing in het geval van 'werken aan de afwatering'. Deze worden in voorliggend besluit gedefinieerd als: 'werken aan een bestaand gebouw waarbij de afvoer van zowel afval- als hemelwater ingrijpend wordt aangepast'.⁶ De raad stelt vast dat deze bepaling een versoepeling inhoudt van het toepassingsgebied op het vlak van het uitbreiden van overdekte constructies, alsook wat betreft de aanleg van een afwatering voor overdekte constructies of verhardingen groter dan 40m² waarvan het hemelwater voorheen op natuurlijke wijze in de bodem infiltreerde. De raad vraagt te verduidelijken waarom een aanpassing van zowel het afval- als het hemelwatertracé als voorwaarde wordt gehanteerd. Dit impliceert immers dat voorliggend besluit niet van toepassing zou zijn in het geval van horizontale dak-uitbreidingen of van verbouwingen waarbij de volledige dakconstructie wordt vernieuwd, zonder aanleg van een afvoerpunt van het afvalwatertracé. De raad meent dat met deze voorwaarde een aantal evidente opportuniteiten onbenut blijven.
9. Afstemming Code goede praktijk en verordening. Met voorliggend besluit wordt het toepassingsgebied van de verordening uitgebreid naar het openbaar domein. De huidige verordening is enkel van toepassing op privaat domein; voor het openbaar domein geldt de Code goede praktijk voor rioleringsystemen.⁷ De raad ondersteunt de keuze om het ambitieniveau voor het bronbeleid op privaat en openbaar domein gelijk te schakelen en het toepassingsgebied

⁶ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdst. 1, Art. 2, 13°

⁷ De Code van goede praktijk voor het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van rioleringsystemen is de bijlage 1 bij het besluit van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur tot vaststelling van de code van goede praktijk voor het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van rioleringsystemen (20/08/2012).

van de verordening uit te breiden naar het openbaar domein. Gezien de specifieke context van infrastructuurwerken op openbaar domein - veelal lijninfrastructuur waar grote behoefte is aan maatwerk / meer gedetailleerde dimensioneringsregels - vindt de raad het evenwel belangrijk dat de Code goede praktijk er ook van toepassing blijft. De raad merkt op dat het Verslag aan de Vlaamse Regering de toepassing van de Code goede praktijk op openbaar domein in die zin wel vermeldt als afwijkingsgrond voor de bepalingen van voorliggend besluit en verklaart dat er specifiek voor het openbaar domein een directe link naar de Code goede praktijk is opgenomen, maar stelt vast dat een dergelijke link in het besluit ontbreekt.⁸ De raad vindt dit nochtans een belangrijke voorwaarde om de bepalingen van voorliggend besluit ook op openbaar domein te laten gelden.

De raad merkt op dat het voldoende duidelijk moet zijn wanneer een werk in bestaande infrastructuur moet voldoen aan de nieuwe normen. Het moet gaan om ingrijpende werken (in principe een volledige herinrichting) waarbij de afwatering kan aangepast worden of wordt aangepast. Beperkte ingrepen zoals de aanleg van een verhoogd kruispunt of het graven van sleuven voor nutsmaatschappijen e.d. vallen niet onder de verordening. Dit staat vermeld in het verslag aan de Vlaamse regering.⁹ Het besluit laat dit echter niet standaard toe omdat er bij het toepassingsgebied en in de definities niet verduidelijkt is wat een grondige verbouwing / uitbreiding van een verharding is. Voor verhardingen valt dus elke heraanleg of uitbreiding onder de verordening ongeacht hoe groot die is en of er al dan niet werken aan de afwatering zijn. Voor veel kleine aanpassingen aan bestaande verhardingen (heraanleg kruispunt zonder werken aan de afwatering, sleuven nutswerken, ...) zal dus steeds een afwijking moeten worden aangevraagd. Dat zal voor initiatiefnemers en vergunningverleners een grote extra administratieve last creëren. Dit moet opgelost worden zodat dit werkbaar wordt. De raad verwijst in die zin naar zijn verdere bemerkingen onder punt 10.

10. Definities VCRO. Het Verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt dat voorliggend besluit wordt genomen in uitvoering van de VCRO en dat de definities 'constructie', 'herbouwen' en 'verbouwen' van de VCRO (art. 4.1.1.) gelden.¹⁰ De raad heeft hierbij volgende vragen.

De definitie van 'verbouwen' uit de VCRO (art. 4.1.1.) luidt: *'aanpassingswerken doorvoeren binnen het bestaande bouwvolume van een constructie waarvan de buitenmuren voor ten minste zestig procent behouden worden. Het aanbrengen van isolatie aan de buitenzijde van een woning tot een maximum van 26 centimeter wordt beschouwd als aanpassingswerken binnen het bestaande bouwvolume.'* Het voorliggend besluit legt als voorwaarde op dat enkel verbouwingen met werken aan de afwatering (zie punt 8) onder het toepassingsgebied vallen. De raad stelt vast dat het Verslag aan de Vlaamse Regering vermeldt dat de term verbouwen mee wordt opgenomen in de verordening omdat op die manier ook ingrijpende renovaties onder het toepassingsgebied vallen en dat de mogelijkheid wordt gegeven aan de vergunningverlener om te beoordelen of een renovatie ingrijpend is en om al dan niet randvoorwaarden op te leggen.¹¹ Met betrekking tot het openbaar domein vermeldt het Verslag aan de Vlaamse Regering: *'Specifiek voor openbaar domein, geldt net zoals bij privaat domein, dat de verordening van toepassing is bij ingrijpende werken (in principe een volledige herinrichting) waarbij de afwatering kan aangepast worden of wordt aangepast. Het spreekt voor zich dat beperkte ingrepen zoals de aanleg van een verhoogd kruispunt of het graven van sleuven voor nutsmaatschappijen e.d. niet onder de verordening vallen voor zover deze al vergunningsplichtig zijn.'*¹² De raad merkt op dat deze nuances niet expliciet zijn opgenomen in de tekst van voorliggend besluit. De raad vraagt hierover verdere verduidelijking.

⁸ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 11

⁹ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 7

¹⁰ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 6

¹¹ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 6

¹² Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 7

De raad stelt vast dat een definitie 'uitbreiden' zowel in de VCRO als in voorliggend besluit ontbreekt.

11. Vrijstellingen. Het voorliggend besluit formuleert een aantal vrijstellingen. Zo is de verordening niet van toepassing in geval het hemelwater dat op de overdekte constructies of verhardingen valt op eigen terrein in een onverharde zone infiltreert zonder dat hiervoor een afvoersysteem - met uitzondering van dakgoten en standpijpen - moet worden aangelegd. De raad vindt het evident dat de oppervlakte waarop het water kan insijpelen voldoende groot moet zijn om het hemelwater op te vangen. Het is in die zin positief dat het voorliggend besluit verduidelijkt dat de onverharde zone een minimale oppervlakte van een vierde van de afwaterende oppervlakte moet hebben. De raad merkt daarnaast op dat het desgevallend wenselijk kan zijn om de onverharde zone -met het oog op de creatie van extra buffervolume- uit te voeren als een verlaging van het maaiveld en dat de onverharde zone niet mag afwateren naar percelen van derden.

Het voorliggend besluit formuleert een definitie voor 'waterdoorlatende verharding'. Het Verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt dat 'waterdoorlatende verhardingen worden gedefinieerd, aangezien de delen die uitgevoerd zijn als waterdoorlatende verharding niet mee worden opgenomen'.¹³ De raad stelt vast dat dit niet expliciet wordt vermeld in voorliggend besluit. De raad merkt daarnaast op dat het Verslag aan de Vlaamse Regering vermeldt dat de CIW het aangewezen acht om aan waterdoorlatende verhardingen een minimaal nuttig bergingsvolume en minimale doorlatendheid van de opbouw op te leggen in combinatie met maatregelen om te vermijden dat het hemelwater bovengronds afstroomt naar derden indien het hellingspercentage hoger is dan 0,5%. Het verslag vermeldt ook dat er bij grotere hellingspercentages sowieso extra maatregelen moet genomen worden in de onderfundering, waardoor dit enkel via bijkomende motivatie kan aangevraagd worden zodat de vergunningverlener de garantie heeft dat er ook effectief een goede en werkbare uitvoering op terrein wordt voorzien.¹⁴ De raad merkt op dat deze randvoorwaarden niet zijn opgenomen in voorliggend besluit en acht een verdere verduidelijking op dat vlak noodzakelijk.

Het voorliggend besluit is tot slot ook niet van toepassing voor de delen van de verharding, waarvan het hemelwater dat er op valt door contact met de verharding zo vervuild wordt dat het overeenkomstig de bepalingen van Vlarem als afvalwater kan worden beschouwd. De raad merkt op dat er best een uitzondering wordt voorzien voor vervuild hemelwater dat op het eigen terrein wordt gezuiverd (bijvoorbeeld middels een KWS-afscheider of coalescentiefilter) en volgens de Vlarem regelgeving vervolgens geloosd kan worden, aangezien dit ook een impact heeft op het watersysteem.

IV. VERPLICHTE PLAATSING VAN EEN HEMELWATERPUT

12. Toepassingsgebied. Voorliggend besluit legt de verplichte plaatsing op van één of meerdere hemelwaterputten én de aansluiting op deze putten van alle daken die onder de verordening vallen; in geval van het bouwen, herbouwen, verbouwen (met werken aan de afwatering) en uitbreiden (met werken aan de afwatering) van overdekte constructies.

De raad vindt het positief dat de plaatsing van een hemelwaterput ook in het geval van uitbreidingen en verbouwingen met werken aan de afwatering wordt verplicht. De raad merkt op dat de plaatsing van een hemelwaterput bij een bestaande constructie technisch niet altijd evident is, en vindt het positief dat voorliggend besluit hiertoe afwijkingsmogelijkheden voorziet (zie verder deel VII). Zoals vermeld onder punt 10 is een verdere verduidelijking van de begrippen 'verbouwen' en 'uitbreiden' evenwel noodzakelijk.

De raad ondersteunt de keuze om de ondergrenzen voor de verplichte plaatsing van een

¹³ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 5

¹⁴ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 5

hemelwaterput te schrappen. De raad vindt het positief dat het Verslag aan de Vlaamse Regering in die zin verduidelijkt dat in het geval van kleine gebouwen zoals tuinhuizen en carports de voorkeur wordt gegeven aan infiltratie ter plekke.¹⁵

13. Dimensionering. Voorliggend besluit stapt af van de huidige categorieën 'eengezinswoning' en 'niet-eengezinswoning' en definieert drie nieuwe categorieën, m.n. gebouwen die respectievelijk één wooneenheid, meerdere wooneenheden of geen wooneenheden bevatten. De verplichte minimale inhoud van de hemelwaterputten wordt opgetrokken en gekoppeld aan de aan te sluiten horizontale dakoppervlakte; de bovengrens van 10.000l in het geval van niet-eengezinswoningen groter dan 100m² wordt geschrapt.
14. Verplichting tot nuttig hergebruik. Voorliggend besluit legt op dat het opgevangen hemelwater maximaal gebruikt moet worden voor toepassingen waar geen drinkwaterkwaliteit voor nodig is en dat er aanvoerleidingen moeten worden aangelegd naar elk toilet, naar de plaats waar de wasmachine is gepland, en naar de tuin. Voor de categorie 'gebouwen met meerdere wooneenheden' – waar het potentieel voor nuttig hergebruik groot is maar op heden veelal onderbenut blijft - wordt opgelegd dat er per begonnen putvolume van 5.000l minimaal een wooneenheid op de hemelwaterput moet worden aangesloten en voor de categorieën 'gebouwen met één wooneenheid' vanaf 200m² en 'overdekte constructies met geen wooneenheden' - gebouwen die niet (integraal) bestemd zijn voor permanente of tijdelijke bewoning waar het hergebruik van hemelwater niet altijd evident is – wordt voorzien in een afwijkingsmogelijkheid indien uit de aanvraag zou blijken dat de gebruiksmogelijkheden niet in verhouding zijn tot het vastgelegde volume. De raad meent dat de mogelijkheden inzake nuttig hergebruik met deze bepalingen beter benut zullen worden en kan deze dan ook ondersteunen.

Voorliggend besluit vermeldt niet expliciet welk deel van de bestaande dakoppervlakte in het geval van een uitbreiding en verbouwing in rekening moet gebracht worden voor de dimensionering van en aangesloten moet worden op de hemelwaterput. De raad vraagt dit verder te verduidelijken.

15. Retentiedaken. Voorliggend besluit formuleert een nieuwe definitie 'retentiedak'¹⁶ en stelt: 'Voor de delen van het dakoppervlak die voorzien zijn van een retentiedak, is de aansluiting op een hemelwaterput niet verplicht als het opgeslagen hemelwater gebruikt wordt. In dat geval kan het volume dat opgeslagen wordt op het retentiedak beschouwd worden als het volume van de hemelwaterput. Als de afwerkingslaag bestaat uit een groendak, hoeft er ook geen hemelwaterput te worden voorzien.'¹⁷ De raad vindt het positief dat met voorliggend besluit een grotere mogelijkheid wordt geboden voor het toepassen van innovatieve technieken / diverse types bufferdaken (bv. parkeerdaken) die piekafvoeren kunnen afzwakken i.g.v. zware neerslagevents. De raad kan de keuze van de minimale buffercapaciteit van 50l/m² - teneinde voldoende impact te hebben op de piekbelasting – ondersteunen.

De raad heeft een aantal vragen met betrekking tot de toepassing van retentiedaken. Zo merkt de raad op dat de in het besluit geformuleerde definitie van 'retentiedak' stelt dat een dergelijk dak dient te zijn uitgerust met 'een vertraagde lozing die de benutting van de opslagcapaciteit garandeert'; tegelijk lijkt het besluit in bovenstaande passage te suggereren dat het hemelwater dat op een retentiedak wordt opgeslagen, nuttig kan worden benut en het retentiedak in dat geval niet moet aangesloten worden op een hemelwaterput. De raad vraagt te verduidelijken welke functionaliteiten voorliggend besluit toeschrijft aan een retentiedak en in welke gevallen een retentiedak niet verplicht hoeft te worden aangesloten op een hemelwaterput.

¹⁵ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 9

¹⁶ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdst. 1, Art. 2, §11: 'retentiedak: een dak waar het water wordt opgeslagen onder of in de afwerkingslaag, met een minimale opslagcapaciteit van 50 l/m² en een vertraagde lozing die de benutting van de opslagcapaciteit garandeert'

¹⁷ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdstk. 4, Art. 7, §5, eerste lid van pag. 4

De raad merkt op dat groendaken volgens voorliggend besluit ook worden beschouwd als een 'retentiedak'. De raad vraagt te verduidelijken op welke manier een groendak dient te worden uitgerust met 'een vertraagde lozing die de benutting van de opslagcapaciteit garandeert'.

De raad stelt vast dat voorliggend besluit een minimale buffercapaciteit voor retentiedaken oplegt maar geen uitspraken doet over de specificaties / dimensionering van de vertraagde afvoer. De raad vraagt het besluit op dat vlak verder aan te vullen.

Het besluit stelt: 'Als de afwerkingslaag bestaat uit een groendak, hoeft er ook geen hemelwaterput te worden geplaatst'.¹⁸ De raad vraagt te verduidelijken of de plaatsing van een hemelwaterput verplicht is in geval het volledige dakoppervlakte is aangelegd als *retentiedak*. Daarnaast vraagt de raad expliciet te vermelden of / in welke gevallen de delen van de dakoppervlakte die voorzien zijn van een retentiedak niet meegerekend moeten worden als horizontale dakoppervlakte voor de dimensionering van de hemelwaterput.

16. Noodoverloop hemelwaterput. De raad vraagt om de noodoverloop van de hemelwaterput die wordt aangesloten op een infiltratievoorziening als die aanwezig of verplicht is conform voorliggend besluit uit te rusten met een terugslagklep.

V. VERPLICHTE PLAATSING VAN EEN INFILTRATIE- OF BUFFERVOORZIENING

17. Toepassingsgebied. Voorliggend besluit verplicht de plaatsing van één of meerdere infiltratievoorzieningen in geval van het bouwen, herbouwen, uitbreiden (met werken aan de afwatering) of verbouwen (met werken aan de afwatering) van een overdekte constructie en van het aanleggen, heraanleggen of uitbreiden van verhardingen, ongeacht de grootte van de afwaterende oppervlakte. Het toepassingsgebied voor de verplichte plaatsing van een infiltratievoorziening wordt daarmee uitgebreid naar verbouwingen (met werken aan de afwatering) en naar overdekte constructies en verhardingen kleiner dan 40m². De verplichte plaatsing van een infiltratievoorziening is wat betreft verbouwingen en uitbreidingen enkel van toepassing in het geval van werken aan de afwatering; de raad verwijst in die zin naar zijn eerdere bemerkingen onder punt 8.
18. Ondergrens van het 'goed'. De ondergrens van 250m² van het 'goed' cf. de huidige verordening voor de verplichte plaatsing van een infiltratievoorziening wordt verlaagd naar een minimale oppervlakte van 80m².¹⁹ Het Verslag aan de Vlaamse Regering motiveert deze beslissing als volgt: 'Het hemelwaterbeheer in stedelijk gebied is van groot belang om lokale wateroverlast en verdroging tegen te gaan. Met deze wijziging wordt voorzien dat er op veel meer locaties kan geïnfiltreerd worden.' De raad merkt op dat de beschikbare ruimte voor infiltratie op kleine, individuele stedelijke kavels vaak zeer/te beperkt is om op een kwalitatieve manier te infiltreren en acht het noodzakelijk om te voorzien in een afwijkingsmogelijkheid voor die gevallen waar infiltratie niet mogelijk blijkt. De raad is in die zin tevreden dat voorliggend besluit voorziet in een aantal afwijkingsmogelijkheden (zie deel VII).²⁰
19. Bovengrondse infiltratievoorzieningen. Het voorliggend besluit verplicht de toepassing van open infiltratievoorzieningen.²¹ De raad is voorstander om verder in te zetten op de toepassing van bovengrondse, groene infiltratievoorzieningen; deze kunnen in stedelijk gebied bijdragen aan een reductie van het stedelijke hitte-eilandeffect, zijn makkelijk te controleren en onderhouden, en kunnen indien kwalitatief geïntegreerd ook ruimtelijk een meerwaarde hebben. Aangezien bij

¹⁸ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdstk. 4, Art. 7, §5, tweede lid van pag

¹⁹ De raad merkt op dat het Verslag aan de Vlaamse Regering verkeerdelijk vermeldt dat de *afwaterende oppervlakte* vanaf wanneer infiltratievoorzieningen dienen aangelegd te worden, gevoelig wordt verkleind van 250m² naar 80m².

²⁰ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 9

²¹ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdst. 4, Art. 8, §2, pag. 5 'Infiltratievoorzieningen worden niet afgedekt, tenzij de vergunningsaanvrager gemotiveerd aantoont dat de afdekking onvermijdbaar is.

zowel particulieren, bouwprofessionelen als vergunningverlenende overheden nog heel wat kennis over de kwalitatieve aanleg en het onderhoud van deze systemen ontbreekt, acht de raad een (verdere) sensibilisering en ondersteuning bij de toepassing en het onderhoud van deze systemen noodzakelijk.

De raad vraagt om de noodoverloop van de infiltratievoorziening, aangelegd conform artikel 6.2.2.1.2, §4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende de algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, in geval van een aansluiting op een oppervlaktewater, kunstmatige afvoerweg voor water of openbare riolering uit te rusten met een terugslagklep.

20. Dimensionering. Het minimale buffervolume en de minimale oppervlakte van de infiltratievoorziening wordt opgetrokken van respectievelijk 25l/m² en 4% naar 35l/m² en 8% van de in rekening te brengen afwaterende oppervlakte. Het Verslag aan de Vlaamse Regering vermeldt: *'De normen zelf zijn geactualiseerd rekening houdend met de gedetrende neerslagreeks van Ukkel. Hierbij is enerzijds gekeken naar zowel neerslagextremen als naar droogteperiodes.'*²² De raad kan deze verstrenging vanuit het integraal waterbeheer ondersteunen.
21. Berekening afwaterende oppervlakte. De berekening van de afwaterende oppervlakte wordt met voorliggend besluit verstrengd; de raad vindt het positief dat daarbij sterker wordt ingezet op het *'win-back principe'*.²³ De raad vraagt wel te verduidelijken in welke gevallen voorliggend besluit een aansluiting van de bestaande dakoppervlakte op de nieuwe infiltratievoorziening niet mogelijk acht.

De raad vindt het positief dat er voor de plaatsing van een hemelwaterput die voldoet aan de bepalingen van voorliggend besluit, 30m² per aangesloten wooneenheid in mindering gebracht kan worden van de afwaterende oppervlakte. De raad merkt evenwel op dat in het geval van gebouwen zonder wooneenheden of overdekte constructies met één wooneenheid, waar een groot nuttig hergebruik aangetoond kan worden, een grotere aftrek dan 30m² mogelijk zou moeten zijn. De raad meent dat dit ertoe kan leiden dat er - in die gevallen waar groot nuttig hergebruik mogelijk is- ook sterker op nuttig hergebruik zal worden ingezet.

Voorliggen besluit vermeldt niet expliciet welk deel van de bestaande dakoppervlakte in het geval van een verbouwing in rekening moet gebracht worden voor de berekening van de afwaterende oppervlakte en aangesloten moet worden op de infiltratievoorziening. De raad vraagt dit verder te verduidelijken.

Het voorliggend besluit vermeldt: *'Om de in rekening te brengen afwaterende oppervlakte, vermeld in het eerste lid, te bepalen, worden de horizontale dakoppervlakten van de delen van de daken die zijn uitgerust met een groendak gedeeld door twee.'* De raad verwijst naar zijn eerdere opmerkingen inzake de toepassing van retentiedaken (zie punt 15) en vraagt te verduidelijken waarom retentiedaken hier niet in begrepen worden.

22. Afstemming drinkwatergebieden. Het Verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt dat de plaatsing van een infiltratievoorziening niet langer wordt verboden in drinkwatergebied. De huidige verordening voorzag in een verbod op infiltratie van niet potentieel verontreinigd regenwater in beschermingszone I en II van drinkwaterwinningsgebieden. Het Verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt: *'Het is moeilijk te verantwoorden dat proper regenwater in*

²² Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 10

²³ Zo moet bij de berekening van de afwaterende oppervlakte in het geval van een uitbreiding van een bestaande overdekte constructie of een verharding die niet tot het openbaar domein behoort, de horizontale dakoppervlakte van de uitbreiding of de oppervlakte van de uitgebreide verharding worden vermeerderd met twee keer zijn oppervlakte, tenzij deze oppervlakte groter is dan de dakoppervlakte van de bestaande overdekte constructie waar tegenaan wordt gebouwd / de oppervlakte van de bestaande verharding, en op voorwaarde dat de bestaande dakoppervlakte mee kan aansluiten op de nieuwe infiltratievoorziening. Bestaande dakoppervlaktes of verhardingen die al zijn aangesloten op een hemelwatervoorziening of al natuurlijk infiltreren moeten niet meegerekend worden.

aanzienlijke gebieden niet kan infiltreren'.^{24,25}

23. Buffervoorziening. Indien er om technische redenen geen infiltratievoorziening kan worden aangelegd, moet er volgens voorliggend besluit een buffervoorziening worden voorzien als de in rekening te brengen afwaterende oppervlakte groter dan of gelijk is aan 1.000m².²⁶ Het Verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt dat de voorzieningen die vertrekken van een buffering met vertraagde afvoer onderworpen worden aan enerzijds een voldoende groot buffervolume vergelijkbaar met de voorzieningen met een lage infiltratiecapaciteit en met een beperkte doorvoer om water zo lang mogelijk in de voorziening te houden.²⁷

De raad vraagt te verduidelijken in welke gevallen infiltratie technisch niet mogelijk is en op welke manier dit kan aangetoond worden. Het besluit noch het verslag verduidelijken bijvoorbeeld of het in (effectief) overstromingsgevoelig gebied technisch haalbaar is om te infiltreren. Het Verslag aan de Vlaamse Regering vermeldt bijvoorbeeld dat voor grotere projecten de resultaten van infiltratieproeven en grondwatermetingen moeten toegevoegd worden, aangezien de impact op het afwaartse watersysteem groter is en een grondigere analyse nodig is om de impact goed in te schatten. De raad merkt op dat voorliggend besluit dit niet expliciet vermeldt en ook niet verduidelijkt welke resultaten en metingen infiltratie uitsluiten.

De raad stelt vast dat voorliggend besluit niet voorziet in de mogelijkheid tot aanleg van een gecombineerd systeem van infiltratie en buffering met vertraagde afvoer. De raad vindt dit een gemiste kans en vraagt deze beslissing te verduidelijken.

VI. COLLECTIEVE VOORZIENINGEN

24. Uitgangspunt. Het Verslag aan de Vlaamse Regering stelt: *'Optimale oplossingen kunnen groeien uit een samenwerking over de perceelsgrenzen heen of tussen publieke en private actoren. We willen daarom zeer nadrukkelijk de mogelijkheid bieden op alle vlakken voor het regenwaterbeheer om tot gezamenlijke oplossingen te komen*'.²⁸ De raad kan dit uitgangspunt ondersteunen.
25. Algemeen. De raad stelt vast dat voorliggend besluit de diverse bepalingen omtrent collectieve voorzieningen bundelt in één artikel. De huidige bepaling in de verordening - die stelt dat aan de bepalingen van het besluit kan worden voldaan door de aanleg van afzonderlijke voorzieningen of door de aanleg van gebundelde/collectieve voorzieningen voor verschillende overdekte constructies en verhardingen – blijft behouden. Daarbij wordt verduidelijkt dat het geheel van afzonderlijke voorzieningen die onderling uitwisselbaar zijn, wordt beschouwd als collectieve voorziening. De toepassing van een collectieve infiltratievoorziening wordt verplicht in elk project met nieuwe of heraan te leggen wegenis. De raad vindt het een goede zaak dat het uitgebreide toepassingsgebied van voorliggend besluit – zowel op privaat als openbaar domein - ertoe zal leiden dat de toepassing van collectieve voorzieningen op het vlak van nuttig hergebruik, infiltratie en buffering veel breder ingang zal vinden.

Het besluit stelt dat de afwaterende oppervlakte in het geval van een project met nieuw of heraan te leggen wegenis gelijk is aan de aan te sluiten wegverharding vermeerderd met 80 m² per kavel binnen het project of per kavel die grenst aan het openbaar domein; de verplichtingen van

²⁴ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 9

²⁵ De raad verwijst naar zijn bemerkingen onder punt 19 en de aanbeveling van de Waterwegwijzer van VMM (<https://www.vmm.be/publicaties/waterwegwijzer-bouwen-en-verbouwen>) die stelt dat infiltratievoorzieningen in beschermingszones voor drinkwater III bij voorkeur *'open, bovengronds en visueel controleerbaar'* moeten zijn.

²⁶ Het volume van de buffervoorziening bedraagt 43l/m² van de in rekening te brengen afwaterende oppervlakte, die is bepaald conform artikel 8, §2, met een maximaal lozingsdebiet van 5l/s/ha van de in rekening te brengen afwaterende oppervlakte, die is bepaald conform artikel 8, §2.

²⁷ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 10

²⁸ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 2

voorliggend besluit op de individuele kavels blijven daarnaast van toepassing. De raad merkt op dat een vermeerdering van de afwaterende oppervlakte met 80m² per kavel in het geval van zeer grote kavels - bijvoorbeeld meergezinswoningen of bedrijventerreinen – zeer / te beperkt is. De raad vraagt te onderzoeken of een vermeerdering van de afwaterende oppervlakte met een oppervlakte in verhouding tot de grootte van de individuele kavels wenselijker is.

De raad merkt op dat de meest optimale oplossing voor het regenwaterbeheer van een project zich in sommige gevallen - bijvoorbeeld bij de aanleg van lijninfrastructuur in het openbaar domein – op een andere locatie dan het project bevindt. Het is de raad onduidelijk in welke mate voorliggend besluit hier ook mogelijkheden toe biedt; de raad vraagt dit aspect verder te verduidelijken.

VII. AFWIJKINGEN

26. Algemeen. Voorliggend besluit voorziet dat de bevoegde overheid, op gemotiveerd verzoek van de aanvrager bij de beoordeling van de aanvraag afwijkingen kan toestaan van de verplichtingen van dit besluit als dat om specifieke redenen met betrekking tot de mogelijkheden van gebruik, wettelijke voorschriften of plaatselijke terreinkenmerken verantwoord of noodzakelijk is. De raad verwijst naar zijn eerdere bemerkingen onder de punten 9, 12, 14 en 18.
27. Afwijkingsmogelijkheden niet-vergunningsplichtige handelingen. De raad merkt op dat voorliggend besluit ook van toepassing zal zijn op heel wat van vergunning vrijgestelde- en meldingsplichtige handelingen, zowel op privaat als openbaar domein. De raad stelt vast dat voorliggend besluit voorziet in een afwijkingsmogelijkheid in het geval vergunningsplichtige handelingen, maar dat een afwijkingsmogelijkheid voor niet-vergunningsplichtige- en meldingsplichtige handelingen ontbreekt.²⁹ De raad vindt dit een tekortkoming van voorliggend besluit.
28. Opmaak handleiding. Het Verslag aan de Vlaamse Regering somt de gevallen op waarin een afwijking onder andere kan worden verleend; de omschrijving in het besluit is echter zeer summier. Dit zorgt ervoor dat men naargelang de vereisten op het terrein maatwerk kan leveren. De raad is geen vragende partij dat alle verschillende mogelijke gevallen in een rigide besluit worden uitgewerkt, maar vraagt wel de opmaak van een handleiding (cf. technisch achtergronddocument GSV Hemelwater) die kan dienen ter ondersteuning van de vergunningverlenende overheid, de adviserende overheid, bouwprofessionelen en initiatiefnemers.

VIII. PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENINGEN

29. Algemeen. De VCRO (artikel 2.3.2,§1 en 2) bepaalt dat indien de Vlaamse Regering een gewestelijke stedenbouwkundige verordening vaststelt, de provincie- en gemeenteraad uit eigen beweging de bestaande respectievelijk provinciale en gemeentelijke stedenbouwkundige verordening(en) in overeenstemming brengt met de voorschriften van de door de Vlaamse

²⁹ Besluit van de Vlaamse Regering, Hfdst. 4, Art. 10, eerste lid, pag. 6: 'Op gemotiveerd verzoek van de vergunningsaanvrager, kan de bevoegde overheid, vermeld in artikel 15 of 52 van het decreet van 14 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, bij de beoordeling van een omgevingsvergunningsaanvraag afwijkingen toestaan van de verplichtingen van dit besluit als dat om specifieke redenen met betrekking tot de mogelijkheden tot gebruik, wettelijke voorschriften of plaatselijke terreinkenmerken verantwoord of noodzakelijk is.'

Regering vastgestelde stedenbouwkundige verordening.³⁰

Het besluit voorziet dat de provincieraden en gemeenteraden eventueel bestaande provinciale en gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen binnen vierentwintig maanden vanaf de datum van de inwerkingtreding van dit besluit in overeenstemming dienen te brengen met de voorschriften van het besluit.

³⁰ Een gewestelijke stedenbouwkundige verordening kan worden aangevuld en verder worden uitgevoerd middels provinciale stedenbouwkundige verordeningen, tenzij de gewestelijke stedenbouwkundige verordening uitdrukkelijk anders bepaalt. In dat laatste geval kan de gewestelijke stedenbouwkundige verordening tevens bepalen dat bestaande provinciale stedenbouwkundige verordeningen met betrekking tot de geregelde aangelegenheid op een bepaalde datum ophouden uitwerking te hebben.